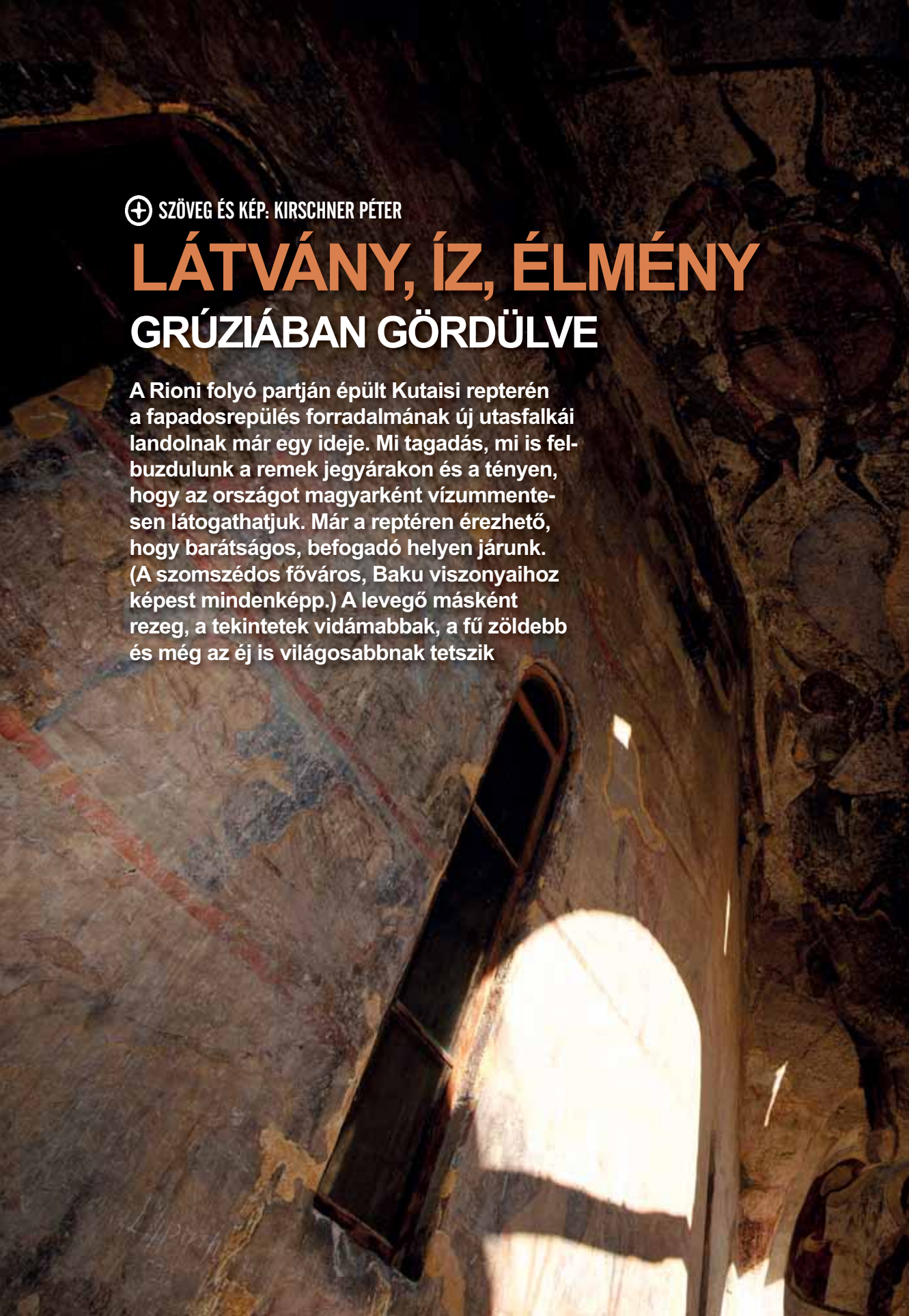

⊕ SZÖVEG ÉS KÉP: KIRSCHNER PÉTER

LÁTVÁNY, ÍZ, ÉLMÉNY GRÚZIÁBAN GÖRDÜLVE

A Rioni folyó partján épült Kutaisi reptérén a fapadosrepülés forradalmának új utasfalkái landolnak már egy ideje. Mi tagadás, mi is felbuzdulunk a remek jegyárakon és a tényen, hogy az országot magyarként vízummentesen látogathatjuk. Már a reptéren érezhető, hogy barátságos, befogadó helyen járunk. (A szomszédos főváros, Baku viszonyaihoz képest mindenképp.) A levegő másként rezeg, a tekintetek vidámabbak, a fű zöldebb és még az éj is világosabbnak tetszik

A bizalmatlanság is elillan – ennek első jeleként kaució nélkül vesszük át leharcolt, ám olcsón bérelt terepjárónkat. Hamar kiderül, hogy a négykerék-meghajtás itt nem a fényűzésről szól, a grúz utakon minden képességét igénybe vesszük a valaha csúcstechnológiát képviselő járműnek. A csepergő esőben persze igen jól jönne egy gumikalucsni is, s kapva a baráti árakon, a piacon be is szerzünk egy párral: 1400 Ft-nyi larikért kínálják. Mielőtt nekiveselkednénk, hogy az Enguri folyó mentén mélyen a hegyek közé furakodjunk, próbálunk némi ihletet meríteni a főtér mozaikkal kirakott aranszarvasos-zergés szökőkútjából.

A Kaukázus őrtornyai

A navigáció úttalan utakra terel: néhol úgy tűnik, hogy pár méter előnyért kell letérnünk az aszfalttól a szűkös erdei ösvényre, de legyen, ha a jó öreg Pajero is úgy akarja. A Kaukázusban járunk, valahol 1000 méter fölött a hegyek ridegek, magasak és sok van belőlük. Az út a hosszan felduzzasztott folyó völgyében halad, sokkal lassabban, mint a térkép alapján gondolnánk, így az elhatalmasodó éhségünk egy út menti büfébe irányít.

Az asszonyság alig kelt kenyértésztaszerű masszából gyúr nekünk lapos, kerek lepényeket, és azt kétféle töltelékkel készíti el. A hacsapuriba joghurt-juhtúró-sajt keverék, a khinkaliba marhahús-hagyma elegye kerül. A gondosan behajtogatott

szélű lepényeket aztán fatüzű vaskályha sütőjében félkészre süti, majd a kikapkodott lepénykéket vajjal ken meg, és a sparhelt lapján pirosra süti mindkét oldalukat. Az étkezőhelyiség ajtaja nincs bezárva, cudar hideg van, s mivel az asszony látszólag nem hajlik rá, hogy a konyha kiáradó hőjét élvezze a kis asztalkánál húzzuk meg magunkat, marad a lepény melege – és a telt, férfias ízvilág.

HACSA PURI ÉS KHINKALI

Sütés a büfékonyhán – melegedő a sparhelt lángjánál, avagy igazítsunk egyet a lepényeken!...

KÍNAIAK – ELŐLRŐL-HÁTULRÓL

Minden igényt kielégítő képek készülnek Tbiliszi új hídjánál

ŐRTORONY

Mestiában a ház végében
minden tisztes portához tartozik

Késő este van, mire Mestiába érünk. A völgy ősi hadi út, melyet sok száz éves, 10-15 méter magas őrtornyok szegélyeznek. A városközpontot néhány posztsovjet közösségi épület csúfítja, de a völgyet szegélyező, behavazott erdő, a hólepte bokrok – melyek mintha a fák közül kiszaladó bárányok lennének –, na és az őrtornyok erdeje fenséges látványt nyújtanak. A négyzetes, kőből épült,

AZ AKTUÁLIS HÓHATÁR

Mestia felkiáltójelei mögött,
a város szélén mint fák közül
kiszaladó bárányok futnak le
a hólepte bokrok az erdőből

4-5 emeletes építmények mindegyike egy-egy családi ház része, a legalsó szinten birkaóllal, azután egymás felett kis, lőrésekkel ellátott szobácskákkal, melyekhez feljutni szűk réseken át, faágakból eszkábált létrákon lehet. Ha bátrak vagyunk, a tornyok faszindely-tetejére kimerészkedve szemügyre vehetjük az utcákon békésen csatangoló szarvasmarhákat is.

Mestia afféle skanzen, épületei az elmúlt pár évben kaptak új külsőt: több kávézó is nyílt, a környéken tudatos idegenforgalmi fejlesztés folyik. Talán nem véletlenül: a város határából kitűnő rálátás nyílik a Kaukázus Matterhornjának is nevezett Ushba impozáns ikercsúcsaira, melyek maguk is természet adta őrtoronyként magasodnak a környék fölé.

A KAZBEK LÁBÁNÁL

A gergeti Szentháromság-templom és a kilátódombi kőkereszt, balra az 5000 méterre elért hegyóriás (jobbra)

FARAGOTT KÖVEK – A LEGÚJABB KOR

Fotórealista sírkövek Stepantsminda temetőiben – zenészek, kereskedők, maffiózók békében

Isten bárányai

Légvonalban mindössze 200 km Stepantsminda – ide készülünk –, de közvetlen út sajnos nem létezik, zord hegylancok parancsolnak megálljt. Megtesszük hát körbe az utat, nem rohanunk, Grúziában nem is érdemes. Már csak azért is megéri a kitérő, mert így érintjük Gorit, Sztálin szülővárosát. (Sem neki, sem a jelenlegi vezetőknek nem tapasztaljuk semminemű kultuszát az országban, és ez az azeri, betegesnek tűnő Alijev-kultusz után valódi felüdülés.)

Stepantsminda („Szentistván”) meglehetősen kicsi városka, inkább falu az orosz határnál, névadója egy

Sztyepán nevű ortodox szerzetes volt. A települést hatalmas hegycsúcsok koszorúzzák, legvadabb, legszebb arcát mutatja itt a Kaukázus. A szikrázó napsütésben is fogcsikorgató mínuszok röpködnek 1740 méterrel a tenger szintje felett.

A gergeti Szentháromság-templom két tornya apró ceruzahegyek módjára bújik ki, magasan fent a hegyoldalba. Az oda vezető 400 méter emelkedőt 2 óra alatt küzdjük le a szerpentinben. Felérve fel-emelő élmény (és látvány), hogy a völgy és a legmagasabb csúcsok közti szintkülönbség egyharmadát legyőztük. És szemben ott a Kazbek óriási piramisa!

Mindig van valami természetesen megnyugtató érzés abban, amikor az ember felér egy magaslatra. Nem véletlen, hogy szent hely létesült itt.

Az épület 600 éves mészkőfalai között a szovjet időkben nem volt élet, de a rendszerváltás óta újra a grúz ortodox és apostoli szentegyház részeként szolgál. Huszonéves, szakállas szerzetes fogadja a látogatókat a puritán, csupán néhány régi ikonnal díszített falak közt. A barát, miközben fával eteti a vaskályhát, rendkívül kedvesen és némi féltékenységgel a hangjában beszél. Hét éve él idefenn, és élete végéig maradni akar. A templo-

mot övező kőterasz pereméről a mélybe, majd a szemközti hatalmas ormokra tekintve és feljebb, a hegygerincet pásztázva egy pillanatra még magamat is el tudom itt képzelni.

A lefelé vezető úton egy nem mindennapi temetőbe teszünk kitérőt: fejkövek, szobrok és fotorealisztikus síremlékek – az egyik egy 11 éves kisfiúé, aki 1974 óta nyugszik itt. Üvegből készült pavilonjában sírkő, mellette asztalka, rajta iskola-táska, üdítőital, friss hacsapuri és kakaós sütemény. Több, mint megható, hogy valaki 30 éve feljár ide, hogy gondoskodjon egy gyermekről...

Élet nagykanállal

Óvatosan hajtunk bele a borzas, bégető szőrfelhőbe. Az autó orrával finoman bökdössük a juhok fenekét, de a nyáj akkora, hogy még kilométereken át toladunk hiába. Aztán kiszélesedik az út, a vezérkos félreáll, és vele a többiek is. Ideje volt, mert jókora út áll előttünk Sighnagiig, de a hegyeket elhagyva már meleg van és az utak sem kifogásolhatók.

A Sztálin szívének is oly kedves városka egy jókora domb tetején épült, a generalisszimusz számos alkalommal szólt lova hátáról a népéhez. Valóban szeretni való vidék, úgy is mondhatnánk, ez Grúzia Villánya.

Az utcákat járva lépten-nyomon borospincék és borétermek hívogatnak, van hol alapos vizs-

gálat alá venni a hagyományos grúz nedűt. A vidéken már 6000 éve készítenek bort, meglehet, hogy a Földön elsőként, a borkultúra utáni olt-hatatlan szomjunk már csak ezért is érthető. A bor itt fahordót sosem látott, a nehéz vörösek és minerális fehérek földbe ásvott kerámiaedényekben várják sorsukat. A grúz vörösborok hasonlíthatatlanul jobbak azeri társaiknál, a félédes pancsok helyett végre igazán szép, száraz és testes borok kísérik a helyi ételeket. De hagyományos „poharazásról” szó sem lehet: többnyire terrakot-takorsók járnak körbe, azokból fogy a hegy leve – meglepő gyorsasággal. A grúzok pedig isznak de-

A KAUKÁZUSI UTAK SZAKÉRTŐJE
www.1000ut.hu

ŐSI GYÖKERŰ BORÁSZATOK

Klasszikus, földbe ásvott kerámia borosedények Sighnagiban (fent)

HANGOS TORLÓDÁS

Magashegyi csúcsgorgalom a Grúz hadiúton, avagy sodródunk az árral, fent a Kaukázusban (jobbra)

rekasan. Akárhova térünk is be, valaki azonnal meg akar hívni egy pohárka pálinkára, és innen már csak egy lépés, hogy általunk ismeretlen nőtákat énekeljünk összeölelkezve. Az éneklésbe belefáradt atyafiak nem egy alkalommal az asztalok között bukdácsolva hagyják el a helyet, majd mintha csak munkába indulnának, elhajtanak autóikon. Nem is csodálkozunk, hogy sok a baleset a grúz utakon; szinte óránként látjuk valamelyik nyomát, fáradtan oldalukra feküdt teherautók, motorkerékpárroncok, árokban hasukat villantó Ladák, kidöntött villanyoszlopok sokfelé.

Az alapvetően arab hangulatú grúz konyhát ér-

dekké teszi a sokrétűen felhasznált disznóhús, máshol nem ettünk még sertéskebabot, vörösborral kísérve pláne. Nem messze innen, a Kvareli-apátság parkolójában rendszeresen tartanak pikniket a környékeliek, mi is egy ilyen eseménybe csöppenünk: főtt csirke, sült disznóhús, lepénykenyerek, pálinka és rengeteg bor. És ugyanannyi tóoszt. Minden pohárkát egy érzelmes, a hazát, a férfibarátságot és más emelkedett dolgokat dicsőítő, hosszú pohárköszöntő előz meg, és követ is kívártatva. A kerámiakorsó körbejár, asztaltáncoltatás helyett pedig pedigr asztalon táncolás a program – utóbbi szigorúan csak férfiaknak.

Barátlakás – extrákkal

Délen, az örmény határ közelében véget érni nem akaró kanyarok után érjük el Vardzia sziklabarlang-monostor-rendszerét. A látvány elképesztő.

Az üledékes kőzet, ami az itteni hegyeket felépíti, néhány méterenként eltérő keménységű egységekből áll, így az elfolyó csapadék a puhább szinteket kimosza, természetes barlangokat vájva a kőzetbe. Az üregeket később az ide települő szerzetesek vették birtokba, kibővítették, elfalazták a külvilágtól, és belső folyosókkal kötötték össze azokat; kápolnákat, templomokat, raktárakat alakítottak ki a hegy gyomrában. De nemcsak egyházi személyek laktak itt: voltak világiak is, a hely valaha igencsak népes volt.

REJTVE, MEGŐRIZVE
Vardzia ezeréves freskói

FARAGOTT KÖVEK – A KÖZÉPKOR
Vardzia néha egy kicsit mintha Völgyzugoly bejárata lenne: fenséges és romantikus is egyben

Borászkodás és mezőgazdasági tevékenység is folyt itt; huszonöt borospincében 185 óriás kerámiatárolóban érlelték a mustot borrá, ami fontos bevételi forrása volt az itt élőknek. Az 1283-as nagy földrengés Vardzia jelentős részét elpusztította, a megmaradt részre a törökök mérték végzetes csapást a 17. században. A lassan kiürülő és elhagyatottá vált helyet ma csak néhány egészen elszánt és meglehetősen morgorva szerzetes lakja.

A termeken, kápolnákon, zegzugos, a hegy belsejébe vezető alagutakon végigsétálva mintha a Gyűrűk Urából ismert Völgyzugoly romjai közt járnánk. A fa-

lakat gyönyörű, ezeréves freskók borítják, némelyik meglepően jó állapotú.

A szomszédos völgyben, Vaniskhvabebiben egy másik apró kolónia él, s nemcsak szerzetesek, de nővérek is. A látvány hasonlóan mélyen érintő, de itt még feltűnően barátságosak is, talán azért, mert Vaniskhvabebi nincs a turistatérképeken. Beinvitálnak a konyhába, vizet kapunk, és körülnézhetünk. Vastag faágakból eszkábált ágyak, egy ránézvést ezeréves asztal, durva rönkszékek, ősrégi, ütött-kopott tálaló. A fal csak annyira sima, amennyire vésővel ki lehetett egyengetni a sziklát, amibe

VÍVMÁNYOKRA NYITOTTAN

Vaniskhvabebi szerzetesei mikrosütőben melegítik az ételt, amit előzőleg fatüzelésű kályhán főztek. A középkor keveredik a mindennapokban a modern időkkel: hűtőszekrény és faágakból összeállított ágy, mobiltelefon és sok száz éves imádságoskönyv a gerendaasztalon

a helyiséget vájták. A mennyezetet korom festette feketére, a levegő dohos. De van mikrosütő és mobiltelefon, vadonatúj. Meg hűtő és tévé is. Az egyik szerzetes vadonatúj terepjárón érkezik, zöldségeket, húst hoz valahonnan a közelből.

Felkapaszkodunk a sziklákon a kápolnához, alattunk vagy száz méter meredély. Bent feszület, olvasópult, Biblia. Graffitik és falvésetek mindenütt. A világtól elzárt szerzetesi élet nyomai láttán a görögországi Meteorák jut eszünkbe. Vardzia és környéke azonban egyelőre sikeresen rejtőzött el a turisták elől, és talán addig jó, amíg ez így is marad... ⊕

ELMONDOK EGY IMÁT, ÉS BEDOBOM A VITAMINOKAT

Biblia, szentképek és anarchista graffitik
Vaniskhvabebi elhagyatott
magaslati kápolnájában